

Намруд, Нимрѳд, Нимврод, Неврѳд, Нѳмврод (кадимги ибронийча נִמְרוֹד – сўзма-сўз "кўзгаламиз", Септуагинтада, кадимги юнонча Νεμρωδ) - Танахда, агадик анъаналар ва Ўрта Шарк афсоналарида кахрамон, жангчи-овчи ва шох. Ибтидо китобида келтирилган насабномага кўра, Хушнинг ўгли ва Хомнинг набираси, "Парвардигор олдида кучли овчи" (Ибт. 10:9) ва "Бобил, Эрех, Аккад ва Сеннар юртида Халне" шахарлари подшоси (Ибт. 10:10).

Араблар Месопотамиянинг турли кадимий шахарлари харобаларини Намрудга мансуб деб билишган. 19-асрда археологлар томонидан кадимий Калху шахрида топилган вайроналардан бири Нимрод — Нимруд номи билан аталган. 13-асрда айюбийлар томонидан Хермон тогида қурилган калъани дўзлар 19-асрдан Нимрод калъаси деб аташган.

Турли ривоятларда золим ва Худога қарши қурашувчи Намруд образи таъкидланади; у Бобил минорасининг қурилишида, Иброҳим алайҳмччаломнинг таъқибида, бутпарастликда ва Худо билан рақобатда қатнашган ҳисобланади.

Агада уни биринчи овчи ва биринчи бўлиб гўшт ейишни бошлаган, шунингдек, бошқа халқлар билан жанг қила бошлаган биринчи одам деб ҳисоблайди; унинг исми "бутун халқни Худога қарши исён қилган" деб талқин қилинади. Айтишларича, унга теридан тикилган, Худо томонидан Одам Ато ва Момо Хавонинг яланғоч жойларини ёпиш учун тикилган кийимлар овда омад олиб келарди; ҳайвонлар Намруднинг олдида тиз чўқарди ва уларни ўлдириш унга қийин бўлмасди. Буни кўрган халқ уни енгилмас кахрамон, деб қарор қилди ва уни ўз подшоси деб эълон қилди. Агада унинг ўлимини Исав билан боғлаб, икки овчининг ўзаро ҳасадлари ҳақида гапиради.

Христианликда Намруд Бобилнинг қурувчиси сифатида баъзи муаллифлар томонидан

Дажжол гурурининг рамзи ва Дажжолдан олдин келувчи деб ҳисобланган. Баъзилар Намрудни улкан овчи Орион билан, "Клементин" апокрифида у Заратуштра, шунингдек, Бобилнинг афсонавий шохи Нинус, Гераклнинг эвараси ва Семирамиданинг эри билан бир деб ҳисобланган, ислом олими Абу Довуд (9-аср) Нимродни Сатурнга тенглаштириб, уни Римнинг асосчиси деб таърифлаган. 19-аср Библия танкидчилари Намруд образини Халдей кахрамони Издубар ёки аккад худоси Мардук билан боғлашган. Намруд ва Гилгамиш ўртасида ҳам параллеллик мавжуд ҳисобланган. Рухоний Димитрий Ростовский Намрудни "эфиопиялик" деб атайди. Эҳтимол, Намруд образида буюк Оссуриялик боскинчи Тукулти-Нинурта (милоддан аввалги XIII аср) сиймоси шумер-аккад уруш ва ов худоси Нинурта тимсоли билан уйғунлашган. Шунингдек, Намруд Иброҳим алайхиссалом даврида Ханаан мамлакатига хужум қилган ва унинг жияни Лутни асир олган тўртта шохдан бири бўлган Амрафел билан бир деб ҳам қаралади. Бундан ташқари, Намруд маълум бир шахс не эмас, балки Месопотамиянинг қадимги аҳолисини ифодалайди деган фикр ҳам мавжуд.

Намруд ва Бобил минораси

Библияда Намруд Бобил шохи сифатида тилга олинади, ammo Бобил минорасининг қурилиши унинг номи билан боғлиқ эмас. Намрудни Бобил минораси қурилиши билан боғлаган анъана Иосиф Флавий томонидан ёзилган "Яҳудийларнинг қадимий асарлари"да мавжуд. У Намрудни Худога қарши қурашувчи, одамларни Худодан воз кечишларига интилаётган ва агар У яна ерга тўфон юбормоқчи бўлса, Ундан химоя қиладиган киши сифатида тасвирлайди. Намруд уларга сув кўтарилиши мумкин бўлмаган даражада баланд минора қуришни ва шу орқали ота-боболарининг ўлими учун қасос олишни маслаҳат бериб. Агада Бобил минорасини "Намруднинг уйи" деб атайди. Намруд ўз қучини илохий деб эълон қилган, унга худди Худога хизмат қилгандай хизмат қилишни буюрган ва халқининг тўлиқ бўйсунушига эришган мисли кўрилмаган даражада шафқатсиз ва мағрур ҳукмдор сифатида тасвирланган. Намруднинг Бобил минораси мағрурлик ва Худони инкор этиш рамзи сифатида тавсифланган.

Намруд ва Иброҳим алайхиссалом

Агада адабиётида айтилишича, Иброҳим алайхиссаломнинг тугилиши самовий аломатлар билан бирга бўлган, улар туфайли Намруд Иброҳим алайхиссаломнинг отаси Фаррага боланинг ўлими учун ҳар қандай бойликни таклиф қилган. Фарра болани ўлиқ деб эълон қилди ва уни уч йил давомида горда яширди, у ерда Худо мўъжизавий равишда болани асал ва мой билан озиклантирди. Ўзининг донолиги билан машҳур бўлган Иброҳимни

Намруд минора куришга жалб килмокчи бўлди, ўзига ёки табиат кучларига сигинишни талаб килди ва каршиликка дуч келди ("Худо куёшни шаркдан кўтаради, сен эса уни гарбдан кўтариб кўр" - Пушкиннинг "Куръонга таклидлар" асарида акс эттирилган), Иброхимни оловли печга ташлади ва унинг авлодларини йўк қилишга ҳаракат қилди. Ривоятнинг бир вариантыда, Иброхим мўъжизавий тарзда ўчоқдан қутқарилгандан сўнг, Намруд туш кўриб, уни яширинча ўлдиришни буюрди, бу тушни у Иброхи алайхиссаломдан таҳдид солаётган хавф ҳақида огохлантириш сифатида таъбир қилганди; шундан кейин патриарх Ханаанга йўл олди.

Куръонда айтилишича, Иброхим алайхиссалом "оловли ўчоқ" дан қандай зарарсиз чиққанини кўрган (Анбиё сураси, 68-69), Намруд Иброхим алайхиссаломнинг Худосининг қудратини тан олди ва унга меҳмондўстликни таклиф қилди. Патриарх унга Худо унга муҳтож эмаслигини беҳуда исботлашга уринди. Пода-пода моллар ва қўйлар сўйилди, лекин Худо Намруднинг қурбонлигини қабул қилмади ва у шармандаларча ўз саройига яширинди.

Куръон қаримда қелтирилган Иброхим алайхиссалом ва номаълум суҳбатдош ўртасидаги қуйидаги суҳбат одатда Намрудга ишора қилади: «Аллоҳ подшоҳлик бериб қўйгани сабабидан Иброхим билан Роббиси ҳақида ҳужжат талашгани билмадингми? Иброхим: «Менинг Роббиим тирилтиради ва ўлдиради», деганда, у: «Мен тирилтираман ва ўлдираман», деди. Иброхим: «Албатта, Аллоҳ куёшни Машрикдан чиқаради, бас, сен уни Мағрибдан чиқаргин-чи», деди. Бас, қуфр қелтирган лол қолди. Ва Аллоҳ золим қавмларни ҳидоятга солмас» (Бақара, 258).

Мусулмон ривоятларида, Иброхим алайхиссалом чивинлар булутини чақириб, бир ўзи Намруднинг улкан қўшинини мағлуб этгани ҳикоя қилинади.

Ислом анъаналарида

Араб адабиётида Намруд (Намруз) золим тимсолидир. Араб ривоятларида унинг насабномаси жуда қалқаш ва қарама-қаршидир: қимдир уни семит деса, бошқалар уни Хомнинг авлоди деб билишади. Унинг ҳукмронлиги 500 йил давом этган деб ҳисобланади. Тарихчи ал-Масудий уни биринчи Бобил шоҳи ва Ироқда қўплаб каналлар қазийди унга ҳисса қўшган деб ҳисоблайди.

Бир ривоятга қўра, Бобил минорасида муваффақиятсизликка учраган Намруд тўртта бургут қўшилган «арава»да осмонга чиқишга ҳаракат қилган. У осмонга ўқларни олди, уни бош фаришта Жаброил қонга бўялган қолда қайтарди. Намруд Иброхим алайхиссаломнинг Худосини қаралай олганига ишонди. Қайтиб қелганда арава ерга шундай қаттиқ урилдики, тоғлар силқиниб кетди. Бу ривоят Иброхим сураси 47 ояти билан боғлиқ: "Ёмонларнинг қийлалари ва ихтиролари тоғларни қиратади".

400 йиллик ёвуз ҳаётдан сўнг, фаришта Намрудга қилган ишларидан тавба қилишни буюрди. У Худонинг жангга янги чақирувчи билан қавоқ берди. Намруднинг қўшини яна чивинлар қомонидан йўқ қилинади. Қитта чивин унинг қурнига, кейин эса қиясига қириб, унга ақл қовар қилмайдиган азоб-қувбатларни қелтирди, бу эса қават қолга билан қандонга қарба қериш билан ўқириларди. Бу азоб 40 йил давом этди.

Арман мифологиясида

Арман мифологиясида Намруд Арманистонга бостириб кирган чет эл подшохи Немрут номи билан машхур. Афсонага кўра, у ўзини юксалтириш учун тоғ чўккисида гайриоддий баландликдаги мухташам сарой курган. Унинг ўрнини эгаллаш учун Худони ўлдиришга қарор қилган Немрут сарой томига чиқиб, қамонини осмонга қаратди. Худо Немрут отган ўкнинг остига катта балиқ қўйди. Қонни кўрган Немрут ва унинг атрофидагилар Худонинг ўлдирилганига ишониб, хурсанд бўлишди. Худо газабланди ва чакмок чакди. Немрут саройи билан бирга қутилмаганда очилган тубсизликка қулаб, унинг ўрнида қўл ҳосил бўлган. Тоғ Немрут деб атала бошланди (Ван қўлининг қарбий қирғоғида жойлашган вулкон, кратерида худди шу номдаги қўл бор). Афсонанинг бошқа вариантыга кўра, Немрут унга қўтарилиш ва Худо билан жанг қилиш учун ердан тоғ яратган, аммо Худо уни ер қаърига улоқтирган.

Қадимги арман адабиётида Хайкнинг рақиби Бэлнинг Библиядаги Намруд билан бир деб қаралиши афсонанинг пайдо бўлишига олиб келди, бу ерда Немрут ўрнига Бэл пайдо бўлади. Золим Бэл қўп сонли қўшинлари билан Арманистонга бостириб кирди, аммо мағлубиятга учради. Хайк қамон билан ўлдирган Бэлнинг жасади тоғ чўккисига олиб чиқилиб, ёндирилган. Худонинг иродаси билан ундан қолган қул сувга айланди, Бэлнинг жангчилари ва туялари қарвонлари кўркувдан тошга айланди.

Маданиятда Адабиётда

Данте "Илохий комедия"да Намрудни дўзахнинг тўққизинчи доирасини қўриқлаётган дев сифатида тасвирлайди. У доимо тушунарсиз тарзда бир нималарни валдираб юради, бу Бобил минораси қурилиши натижасида қелиб қолган тиллар қалқашлиғига ишора қилади.

Волтер ўзининг "Бобил маликаси" фалсафий ҳикоясида малика қўли ва қалбига даъвогарлар ундан отишлари керак бўлган Намруднинг қамонини эслатиб ўтади.

Тасвирий санъатда

Қироллик либосидаги Намруд Питер Бругелнинг "Бобил минораси" (Вена варианты) расмида тасвирланган.

Намруд - 1939 йилда исроиллик хайкалтарош Ицхак Дандигер томонидан Нубия кумтошидан ўйилган хайкал. Хайкал Қуддусдаги Исроил музейининг хайкалтарошлик коллекциясида.

Абу Муслим